

Joanna KOŁATA *

OCENA JAKOŚCI MIEJSC PUBLICZNYCH POZNANIA METODĄ EKSPERCKĄ – ETAP II

Artykuł prezentuje wyniki badania dotyczącego stopnia przystosowania do potrzeb użytkownika przestrzeni publicznej o wysokim znaczeniu turystycznym na przykładzie Poznania. W tym celu wykorzystano autorską metodę oceny jakości, która została stworzona na podstawie analizy elementów ukształtowania ważnych ze względu na niezbędną integracyjność, dostępność, edukacyjność, komfort, bezpieczeństwo, wizerunek i atrakcyjność funkcjonalną miejskiego środowiska. Zainteresowanie aktywnym wypoczynkiem w obrębie dużych miast Polski i świata jest zauważalnym trendem. Popularność tej formy turystyki nie przekłada się jednak na widoczną poprawę przystosowania obiektów turystycznych do rosnących potrzeb oraz wymagań użytkowników. W opinii autorki miejskie przestrzenie publiczne są głównym obszarem aktywności osób przyjezdnych i z tego względu należy zadbać o ich właściwe przygotowanie. Przeprowadzone badanie pilotażowe sprawdza możliwość wykorzystania metody do badania przestrzeni o funkcji turystycznej. Wyniki badania prowadzonego w terenie za pomocą kwestionariusza oceny eksperckiej mogą być odczytywane na trzech poziomach: ogólnym, szczegółowym ze względu na ocenę kryteriów oraz szczegółowym ze względu na ocenę pojedynczych przestrzeni publicznych. Metoda nie była adaptowana do badania przestrzeni o funkcji turystycznej, a przeprowadzona próba wykazała ograniczenia ze względu na ewaluację przestrzeni o funkcji komunikacyjnej.

Słowa kluczowe: przestrzenie publiczne, miejski turystyka, ocena jakości, potrzeby użytkownika

1. WPROWADZENIE

Współczesne miejskie przestrzenie publiczne są zróżnicowane formalnie oraz funkcjonalnie, dzięki czemu poszczególne miasta różnią się od siebie. Mają cieka-

* Politechnika Poznańska, Wydział Architektury, Instytut Architektury i Planowania Przestrzennego. ORCID: 0000-0003-2465-866X.

wą i niepowtarzalną strukturę. Wpływa to na ich rozpoznawalność, tożsamość oraz różnorodność, co jest znaczącym czynnikiem budowania konkurencyjności, także w turystyce.

Przestrzenie służą różnym celom. Pozwala to realizować mieszkańcom swoje indywidualne potrzeby i podejmować rozmaite aktywności. Jest to możliwe dzięki przenikaniu się w ich obrębie funkcji reprezentacyjnej, handlowej, usługowej, sakralnej, wypoczynkowej, kulturalnej, sportowej czy komunikacyjnej. Dostępność tych funkcji wpływa na zwiększenie atrakcyjności w obrębie konkretnych części miasta. Wiele z nich przenika się w tej samej przestrzeni. Niejednokrotnie ta sama przestrzeń i jej funkcja są celem bardzo różnych użytkowników. W skrajnych przypadkach taka sytuacja może być przyczyną powstawania konfliktów i napięć społecznych. Przestrzeń publiczna jest wręcz niezbędna do funkcjonowania człowieka w mieście niezależnie od jej indywidualnych parametrów.

Ze względu na istotny wpływ jakości przestrzeni publicznej na jakość życia w mieście stworzono metodę, która pozwala na ewaluację obszarów udostępnionych publicznie przy szczególnym uwzględnieniu potrzeb jej głównych odbiorców. W rezultacie tak prowadzonych badań możliwe jest uzyskanie wyników wskazujących główne problemy tych obszarów w odniesieniu do ich funkcji użytkowej. W ten sposób przeprowadzono ewaluację przestrzeni publicznych w obrębie osiedli mieszkaniowych, przestrzeni rekreacyjnych i wypoczynkowych. Kolejnym etapem jest sprawdzenie możliwości zastosowania metody do badania jakości przestrzeni o znaczeniu turystycznym ze względu na potrzeby osób niebędących stałymi użytkownikami tych miejsc. Za przykład posłużył Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu – szlak turystyczny, który jest sekwencją wielu przestrzeni publicznych stanowiących komunikację dla ruchu pieszego w obrębie 3 km trasy.

2. PRZESTRZENIE PUBLICZNE WE WSPÓŁCZESNYM MIEŚCIE

Złożoną strukturę przestrzenną miasta porównać można do żyjącego organizmu, w obrębie którego współistnieją elementy wzajemnie się uzupełniające w zakresie pełnionych funkcji administracyjnych, przemysłowych, transportowych, handlowych, turystycznych, kulturowych, oświatowych, religijnych i społecznych. W wyniku skomplikowanych powiązań, jakie zachodzą między strefami o różnym przeznaczeniu, powinny zostać zaspokojone potrzeby poszczególnych użytkowników przy jednoczesnym wypełnianiu funkcji podstawowych miasta dla prawidłowego działania tego ośrodka [Mikielewicz 2007].

Na stan współczesnych przestrzeni publicznych składa się wiele niekorzystnych zjawisk, które podzielić można na dwie grupy. Pierwsza jest konsekwencją niedostatecznego zarządzania tymi obszarami, co prowadzi do przejmowania terenów przez funkcję komunikacyjną, segregacji użytkowników, wyludniania i zaniedbania prze-

strzeni miasta. Druga grupa zagrożeń wynika z nadmiernego zarządzania, co prowadzi do przejmowania przestrzeni publicznej przez podmioty prywatne, komercjalizacji i konsumpcjonizmu kosztem funkcji społecznych [Carmona 2010]. Oba źródła zagrożeń prowadzą do ograniczenia publicznej formy użytkowania i społecznej funkcji tych obszarów. Wynikiem obawy o stan i przyszłość przestrzeni publicznej są unormowania i przepisy wskazujące zasady jej kształtowania. Jednym z takich dokumentów jest Karta przestrzeni publicznych sporządzona przez Towarzystwo Urbanistów Polskich w 2009 roku. Wyrazem obawy o przyszłość obszarów publicznych miast są powoływane ruchy społeczne i stowarzyszenia, których głównym zadaniem jest ochrona tych zasobów. Taką organizacją jest Project for Public Spaces [PPS 2021], której celem jest pomaganie ludziom w tworzeniu i dbaniu o ich otoczenie, czy High Line [High Line 2021], która została powołana w celu ochrony nowojorskiej linii kolejowej, a po jej ocaleniu dalej dba o wysoką jakość tej specyficznej przestrzeni.

Przestrzeń publiczna coraz częściej jest obszarem ścierania się różnych interesów, a niekiedy sceną walki, w której zwycięzca bierze wszystko. Przyczyną tej sytuacji jest przenikanie się tu wielu ważnych funkcji miejskich i ograniczona ilość tego zasobu w mieście.

Jedną z funkcji zyskujących na znaczeniu ze względów ekonomicznych i wizerunkowych jest turystyka. W ostatnich latach znacząco wzrosło zainteresowanie turystyką w obszarach zurbanizowanych. Przyczyny tego zjawiska są bardzo różne, m.in.: wzrost poziomu wykształcenia, chęć aktywnego spędzania czasu, poprawa czystości środowiska zurbanizowanego, dostępność komunikacyjna, szeroki wachlarz atrakcji kulturalnych i rozrywkowych, powiększająca się baza noclegowa i wiele innych [Mikos von Rohrscheidt 2008]. Ta ekspansja nie pozostaje obojętna na kształt i funkcje miejskie dotychczas poświęcone wygodzie stałych mieszkańców. Zachodzące zmiany często mają na celu przystosowanie miejskich atrakcji do potrzeb zwiedzających, jednak są niewątpliwie najbardziej widoczne we współczesnych miastach [Kowalczyk, Derek 2015].

3. EKSPERCKA METODA OCENY JAKOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

W celu zbadania jakości przestrzeni względem potrzeb jej użytkownika należy się zastanowić, jak właściwie powinna być ona kształtowana i jakim celem społecznym służyć. Jedną z głównych funkcji, jaką pełni otoczenie człowieka, jest wpływ na jego zachowania i odczucia [Tuan 1987]. W zależności od sposobu ukształtowania mogą to być zarówno wrażenia pozytywne, jak i negatywne. Przestrzeń zaplanowana i wybudowana przez człowieka może pełnić wiele funkcji i wyzwać konkretne zachowania czy też uczucia. Te właściwości predysponują

przestrzeń do zaspokajania potrzeb społecznych na wielu płaszczyznach. Syntezą cech mających kluczowe znaczenie dla oceny jakości przestrzeni zawartych m.in. w Project for Public Space [PPS 2021] i Karcie przestrzeni publicznych [TUP 2009] jest zestaw 7 atrybutów dobrej przestrzeni publicznej: integracyjność, dostępność, edukacyjność, komfort, bezpieczeństwo, wizerunek miejsca i atrakcyjność funkcjonalna [Januchta-Szostak 2011].

Ze względu na funkcję społeczną przestrzeni najważniejsze jest oddziaływanie integracyjne na użytkowników. Przestrzenie publiczne pozwalają na wytwarzanie oraz podtrzymywanie kontaktów międzyludzkich. Interakcje międzyludzkie zachodzą tylko tam, gdzie szczególnie zwrócono uwagę na sprzyjające spotkaniom ukształtowanie wnętrza. Takie zachowania są inicjowane w miejscach prowokujących użytkownika do zatrzymania się. Tylko właściwie ukształtowane wnętrza, najlepiej o kompozycji dośrodkowej, inicjuje najprostszą formę kontaktu wzrokowego, który jest podstawą zaistnienia wszelkich innych form interakcji społecznych, tj. powitania, krótkich rozmów czy wreszcie budowania więzi [Ghel 2009]. Taką formę przestrzeni wzbogacają odpowiednie warunki akustyczne oraz zastosowane wyposażenie.

Kolejnym elementem tworzenia wysokiej jakości użytkowej jest dostępność przestrzeni rozumiana jako dostosowanie do możliwości fizycznych człowieka. Z tego względu ocenie podlega zarówno niwelacja tzw. barier architektonicznych, jak i odległość mogąca skutecznie uniemożliwić eksplorację przestrzeni osobom mniej sprawnym. Częstym błędem jest sugerowanie się jedynie wytycznymi projektowymi, podczas gdy w rzeczywistości dana przestrzeń sprzyja segregacji użytkowników ze względu na monofunkcyjne zagospodarowanie czy wymuszony, odmienny sposób eksploracji dla różnych użytkowników.

Istotnym kryterium oceny jest walor edukacyjny, dzięki któremu przestrzeń może oddziaływać na użytkownika. Taka funkcja wydaje się podstawowa w obszarze turystyki kulturowej, jednak jej realizacja nie jest już tak oczywista. Edukacja w przestrzeni publicznej może odbywać się w wielu dziedzinach. Oprócz pogłębiania swojej wiedzy na temat historii danego miejsca użytkownicy mogą rozwijać sprawność fizyczną organizmu, wrażliwość estetyczną i wiedzę przyrodniczą. Dla osiągnięcia takiego celu w większości przypadków niezbędna jest warstwa informacyjna np. w postaci tablic. Coraz częściej mamy do czynienia z przenoszeniem tego elementu wyposażenia przestrzeni do sfery wirtualnej. Za pomocą specjalnych aplikacji mobilnych czy kodów QR odsyłających do stron WWW możemy w łatwy sposób poszerzyć swoją wiedzę. To jednak powoduje, że elementem umożliwiającym pełne poznanie przestrzeni jest urządzenie, a nie bezpośrednio doświadczanie danego miejsca.

Podstawowe znaczenie użytkowe wiąże się również z poczuciem komfortu rozumianym przede wszystkim jako wygoda podczas przebywania w danym miejscu. Ten wymiar przestrzeni odnosi się bezpośrednio do zasad ergonomii i przekłada na dobre samopoczucie w trakcie użytkowania. Na ten wymiar przestrzeni wpływ mają także elementy ukształtowania pozwalające na podejmowanie różnych ak-

tywności zgodnie z zadaną funkcją. Komfort użytkowania to też dostosowanie do zmiennych warunków pogodowych. Przejawem poczucia komfortu jest poszanowanie przestrzeni przez użytkowników, którzy akceptują sposób ukształtowania i zastane wyposażenie. Brak akceptacji formy oraz funkcji przestrzeni uwidacznia się w użytkowaniu niezgodnym z przeznaczeniem lub w skrajnych przypadkach w zaniku użytkowania takiego miejsca.

Kluczowym kryterium oceny jest również poczucie bezpieczeństwa w obrębie przestrzeni miejskich. Ocena przestrzeni względem tego kryterium dotyczy zarówno zastosowania zasad ergonomii, sposobu zagospodarowania, jak i bezpieczeństwa względem zachowań innych użytkowników przestrzeni, ruchu samochodowego czy bezpieczeństwa w porze nocnej.

Ocena wizerunku miejsca jest ściśle związana z estetyką przestrzeni i odnosi się do pięciu kwestii. Podstawowym czynnikiem jest możliwość utrzymania porządku w obrębie danej przestrzeni. W dużej mierze zapewnienie czystości wynika z właściwego ukształtowania danego miejsca. Na wizerunek wpływ ma także czytelność kompozycji i spójność zastosowanych elementów wyposażenia. Z kolei najwyższą ocenę w tym zakresie warunkują rozwiązania wyjątkowe, podkreślające tożsamość miejsca i wpływające na jego prestiż.

Ostatnim kryterium oddziałującym na kształtowanie wysokiej jakości przestrzeni publicznych jest atrakcyjność funkcjonalna. Osiągnięcie takiego waloru jest możliwe przez zróżnicowanie funkcjonalne względem innych przestrzeni oraz w obrębie danego miejsca, strefowanie obszarów aktywności czy uwzględnienie potrzeb różnych grup użytkowników.

Na podstawie powyższych cech przestrzeni opracowano metodę, w której każde z 7 kryteriów oceny opisano za pomocą 5 czynników. Ewaluacja dokonywana jest za pomocą formularza oceny eksperckiej przez przyznanie odpowiedniej punktacji poszczególnym czynnikom. Każdy występujący w danej przestrzeni czynnik otrzymuje 1 pkt. W rezultacie każde kryterium może otrzymać od 0 do 5 pkt. Uśredniony wynik wszystkich 7 kryteriów to ostateczna ocena jakości [Kołata 2018]. Tak sformułowane narzędzie pozwala na ewaluację przestrzeni w trakcie użytkowania (POE – *post occupancy evaluation*) [Niezabitowska 2014] wraz z oceną wpływu użytkowników na aktualny stan przestrzeni.

Przystosowanie przestrzeni do potrzeb jej użytkowników nie jest zadaniem łatwym, czego dowodem są liczne błędnie czy niefunkcjonalnie opracowane tereny. Na złożoność tematu wpływa zarówno zróżnicowanie funkcjonalno-przestrzenne przestrzeni, jak i psychiczno-fizyczne użytkowników. Częstą przyczyną błędów formalnych jest posługiwanie się minimalnymi lub uniwersalnymi wytycznymi projektowymi, które dostosowane są co najwyżej do wymagań niewielkiej części użytkowników. Takie podejście nie odpowiada potrzebom „niestandardowych” członków społeczeństwa: starszych, młodszych lub mniej sprawnych [Kuryłowicz 1996].

Metoda badawcza została stworzona z myślą o ocenie jakości przestrzeni ze względu na potrzeby jej użytkowników. Ten cel osiągnięto, prowadząc badania an-

kietowe oraz porównując wyniki ewaluacji eksperckiej i użytkowników. Na podstawie rezultatów tych prac opracowano kwestionariusz umożliwiający ocenę przestrzeni ze względu na 7 kryteriów opisanych za pomocą czynników pomocniczych.

Badanie jakości przestrzeni o funkcji turystycznej w Poznaniu jest kolejnym etapem oceny możliwości stosowania tej metody ewaluacji w obszarach o różnej formie i funkcji.



Rys. 1. Schemat zróżnicowania użytkowników przestrzeni publicznych [oprac.: JK]

4. OCENA JAKOŚCI TRAKTU KRÓLEWSKO-CESARSKIEGO W POZNANIU

Poznań jest obszarem prowadzonych badań nad jakością przestrzeni publicznych od 2017 roku. W tym czasie sprawdzono jakość przestrzeni publicznych w obrębie zabudowy mieszkaniowej jako miejsc integracji społecznej. Drugim etapem analizy jakościowej było badanie przestrzeni o funkcji rekreacyjnej (2018), również ze względu na odległość tych destynacji od miejsc zamieszkania w obrębie miasta. W 2019 roku rozszerzono badanie o kolejny element strefy publicznej miasta – przestrzenie o funkcji turystycznej. Przykładem takiego obszaru jest szlak pieszy łączący największe atrakcje historyczno-kulturalne miasta – Trakt Królewsko-Cesarski. W trakcie badania trasa liczyła w linii głównej 3 km, łączyła Śródkę z placem Mickiewicza.

Trakt Królewsko-Cesarski jest jednym z celów *Strategii rozwoju miasta Poznania do roku 2030* [Urząd Miasta Poznania 2010]. Został wpisany do dokumentu jako podprogram I, który ma się przyczynić do poprawy atrakcyjności miejskiej

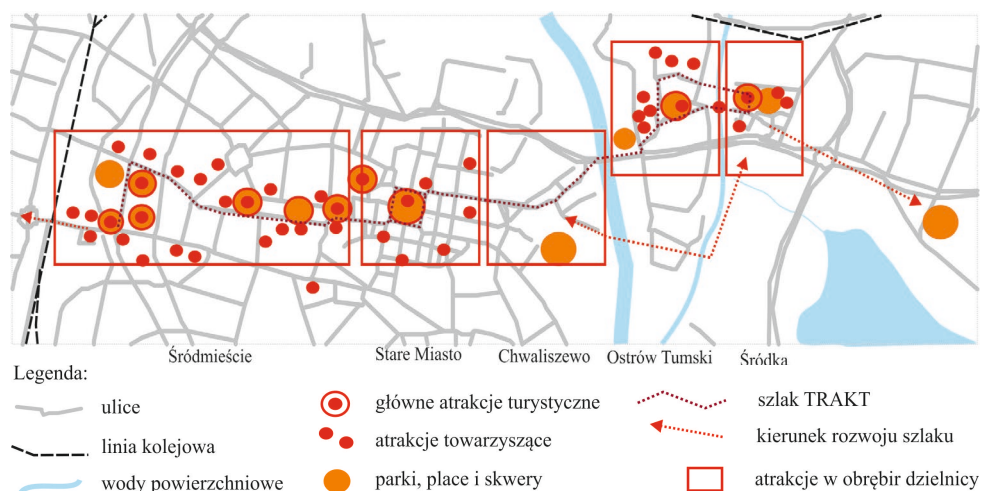
turystyki. Trakt opisano tu jako markowy produkt turystyczny mający w przyszłości wraz z innymi działaniami strategicznymi przyczynić się do spozycjonowania „Poznania jako jednego z wiodących ośrodków turystyki kulturowej w Europie” [Urząd Miasta Poznania 2010].



Rys. 2. Lokalizacja najważniejszych atrakcji turystycznych Poznania [oprac.: JK]

Trakt rozpoczyna się na Śródcie. Pierwszy punkt to Brama Poznania, czyli Interaktywne Centrum Historii Ostrowa Tumskiego. W kierunku wyspy prowadzi kładka oraz most Jordana. Za Ostrowem Tumskim szlak kieruje zwiedzających w kie-

runku Chwaliszewa i dalej na Stare Miasto, gdzie głównymi atrakcjami są rynek i jego zabytki. Dalszy odcinek Traktu prezentuje historię XIX-wiecznego Poznania, który w tym czasie znajdował się w zaborze pruskim. Zakończeniem trasy jest Dzielnica Cesarska z Zamkiem Cesarskim i gmachami otaczającymi plac Adama Mickiewicza. Szlak ma być rozszerzany i urozmaicany o kolejne atrakcje wzorem dotychczasowych rozwiązań.



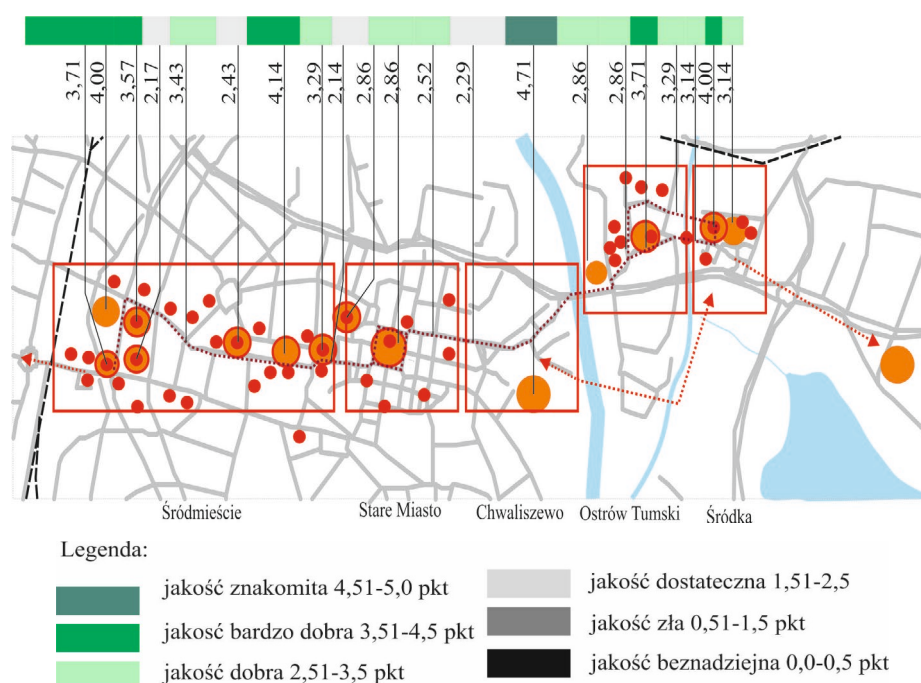
Rys. 3. Lokalizacja atrakcji w obrębir Traktu Królewsko-Cesarskiego [oprac.: JK]

Wykorzystując formularz oceny eksperckiej, przeprowadzono ewaluację poszczególnych przestrzeni publicznych stanowiących otoczenie atrakcji turystycznych, a także dróg pieszych łączących elementy szlaku.

Tab. 1. Ocena jakości przestrzeni publicznych w obrębir Traktu Królewsko-Cesarskiego metodą ekspercką [oprac.: JK]

Nazwa	Plac A. Mickiewicza	Park A. Mickiewicza	Ogród Zamkowy	CK Zamek- wejście	ul. Fredry	ul. 27 Grudnia	Plac Wolności	Al. Marcinkowskiego	ul. Paderewskiego	Góra Przemysła	Stary Rynek	ul. Wielka	ul. Chwaliszewo	Przystan	plac przed Ks. NMP	plac przed Katedrą	Śluza Katedralna	Most Jordana	ICHOT - otoczenie	Rynek Śródecki	Park Stare Koryto Warty	Ocena średnia
Ocena jakości	3,71	4,00	3,57	2,71	3,43	2,43	4,14	3,29	2,14	2,86	2,86	2,57	2,29	2,86	2,86	3,71	3,29	3,14	4,00	3,14	4,71	3,15
Integracyjność	2,00	4,00	4,00	1,00	2,00	2,00	4,00	3,00	1,00	3,00	3,00	1,00	2,00	4,00	2,00	4,00	2,00	2,00	2,00	2,00	5,00	2,50
Dostępność	5,00	5,00	4,00	3,00	5,00	4,00	5,00	4,00	3,00	2,00	3,00	4,00	3,00	4,00	4,00	5,00	3,00	3,00	3,00	3,00	5,00	3,75
Edukacyjność	4,00	3,00	4,00	3,00	2,00	3,00	4,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	1,00	2,00	4,00	3,00	4,00	3,00	4,00	2,00	4,00	2,95
Bezpieczeństwo	5,00	5,00	4,00	5,00	4,00	3,00	5,00	5,00	4,00	4,00	4,00	4,00	5,00	4,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	4,55
Komfort	3,00	4,00	3,00	3,00	4,00	3,00	4,00	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	5,00	2,00	5,00	3,05
Wizerunek miejsca	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	2,00	4,00	4,00	2,00	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	4,00	4,00	4,00	4,00	5,00	5,00	5,00	3,45
Atrakcyjność funkcjonalna	3,00	3,00	2,00	1,00	3,00	0,00	3,00	2,00	0,00	2,00	2,00	1,00	0,00	1,00	0,00	2,00	2,00	2,00	4,00	3,00	4,00	1,80

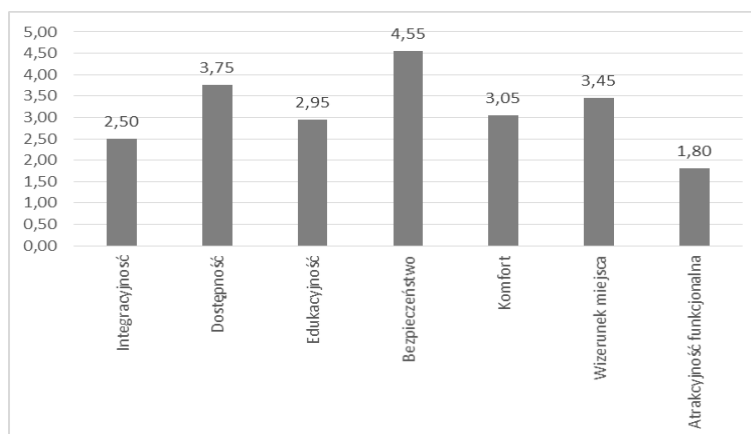
Dzięki przeprowadzonemu badaniu uzyskano wyniki oceny jakości całego Traktu, poszczególnych przestrzeni publicznych w obrębie atrakcji Traktu oraz charakterystykę 7 kryteriów oceny. Przedstawione wyniki pokazują, że poszczególne miejsca odznaczają się dużym zróżnicowaniem ocen jakości względem potrzeb użytkownika. Wśród przestrzeni w obrębie najważniejszych atrakcji, które zdobyły wyniki bardzo dobre, znajdują się miejsca znacznie niżej ocenione. Niższe noty uzyskały przestrzenie transferu, gdzie dominowała funkcja komunikacyjna. Należy tu podkreślić, że mimo iż przestrzeni tych było niewiele, wprowadzają one monotonię mimo istnienia ciekawszej alternatywnej drogi mogącej dodatkowo służyć jako miejsce wypoczynku. Taka sytuacja ma miejsce wzdłuż ul. 27 Grudnia oraz ul. Chwaliszewo.



Rys. 4. Ocena jakości przestrzeni publicznych w obrębie atrakcji turystycznych Traktu Królewsko-Cesarskiego w Poznaniu [oprac.: JK]

Najlepszy wynik zyskała przestrzeń sąsiadująca ze szlakiem – park Stare Koryto Warty. Charakteryzuje się on dużym zróżnicowaniem aranżacji oraz ponadstandardowym wyposażeniem. Niestety mimo że na Chwaliszewie nie ma żadnych atrakcji turystycznych, to szlak nie może być przeprowadzony w obrębie atrakcyjniejszej przestrzeni ze względu na niedokończone ścieżki w tym obszarze. W przyszłości w tym rejonie planowane jest wybudowanie kładki pieszej, która połączy wschodni i zachodni brzeg Warty oraz Cybiny.

Tab. 2. Wyniki oceny poszczególnych kryteriów [oprac.: JK]



Ocena poszczególnych kryteriów wskazuje na pewne zalety ukształtowania Traktu. Po pierwsze, przestrzeń ta jest bezpieczna. Zarówno ze względu na separację ruchu pieszego od samochodowego, jak i oświetlenie, wyposażenie czy innych użytkowników szlak cechuje się bardzo wysokim poziomem bezpieczeństwa ocenionym na 4,55 pkt, co oznacza wynik znakomity – bliski doskonałości. Dostępność przestrzeni uzyskała wynik na poziomie 3,75 pkt, czyli wynik bardzo dobry. Tu na obniżenie noty znacząco wpłynęły historycznie uwarunkowane cechy ukształtowania terenów – zabytkowa nawierzchnia, różnice poziomów, oddalenie od głównych dróg komunikacji. Najniższą ocenę uzyskała atrakcyjność funkcjonalna. Niestety żadna z przestrzeni w obrębie Traktu nie wyróżniała się na tle okolicznych placów i skwerów. Standardowe wyposażenie i jednorodna aranżacja przestrzeni powodują, że szlak nie tylko nie jest wyjątkowym obszarem miasta, ale także w żaden szczególny sposób nie jest przystosowany do funkcji turystycznej. Oznaczeniem Traktu jest logo umieszczone na latarniach wzdłuż trasy. Turysta zwiedzający szlak przemierza dość zwyczajną przestrzeń, aby dostać się do atrakcji stanowiących ośnowę tego założenia. Na niską atrakcyjność funkcjonalną ma wpływ brak zróżnicowania funkcji przestrzeni względem siebie oraz strefowania obszarów aktywności. Aranżacja przestrzeni nie uwzględnia zróżnicowania użytkowników pod względem wiekowym, a także nie odpowiada na zmienne warunki atmosferyczne. Potencjału przestrzennego otaczającego obiekty historyczne również nie rozbudowują elementy mogące poprawiać edukacyjność tych przestrzeni. Na szlaku brakuje informacji na temat historii poszczególnych miejsc i budynków. Zapleczem informacyjnym dla szlaku są ulotki dostępne w wybranych punktach oraz strona WWW, na której można zapoznać się z historią poszczególnych obiektów, jak i samego Traktu.

5. WNIOSKI

Przeprowadzone badanie prezentuje krytyczną analizę stanu zagospodarowania oraz sposobu ukształtowania szlaku turystycznego ze względu na potrzeby użytkowników w celu sprawdzenia możliwości zastosowania autorskiej metody ewaluacji. Przeprowadzono je w terenie przy sprzyjających warunkach atmosferycznych. Uzyskane wyniki potwierdzają zasadność badań jakościowych w terenie przy użyciu metody POE (*post occupancy evaluation*), która umożliwia nie tylko obserwację przestrzeni, ale także jej relacji z odbiorcą, który wykorzystuje zasoby badanego obszaru.

Uzyskane wyniki są w opinii autorki ciekawe przede wszystkim ze względu na możliwość ich trójstopniowej interpretacji. Po pierwsze, uzyskany wynik przedstawia średnią ocenę dla całego badanego obszaru. Po drugie, możliwe jest sklasyfikowanie poszczególnych przestrzeni. I wreszcie, uzyskany wynik pozwala sprawdzić, które z 7 cech w badanym obszarze są najmniej dopracowane i nie odpowiadają stawianym wymaganiom.

W rezultacie tak przeprowadzonej analizy uzyskanych wyników możliwe są szczegółowe diagnozy oraz projekt poprawy niedostatecznie przygotowanej przestrzeni. Podstawowym atutem prezentowanych w pracy wyników jest ich przestrzenne zobrazowanie na mapie, co ułatwia oszacowanie rozłożenia wyników w obrębie badanego założenia.

Metoda została stworzona z myślą o przestrzeniach publicznych służących dłuższemu zatrzymaniu, takich jak place czy skwery. Ocena przestrzeni o funkcji komunikacyjnej jest tu pogładowa, ponieważ pomija tak istotne kwestie, jak m.in. odległość między miejscami spoczynku czy bezpieczna szerokość mijania się pieszych.

LITERATURA

- Carmona M., 2010, *Contemporary Public Space. Part Two. Classification*, „Journal of Urban Design”, t. 15, nr 2, s. 157-173.
- Ghel J., 2009, *Życie między budynkami*, RAM, Kraków.
- High Line, 2021, thehighline.org.
- Januchta-Szostak A., 2011, *Woda w miejskiej przestrzeni publicznej*, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań.
- Kołata J., 2018, *Przestrzenie publiczne Poznania przyjazne seniorom*, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań.
- Kowalczyk A., Derek M., 2015, *Przestrzeń czasu wolnego w polityce dużych miast*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, t. 77, nr 1, s. 311-325.
- Kuryłowicz E., 1996, *Projektowanie uniwersalne. Udostępnianie otoczenia osobom niepełnosprawnym*, Centrum Badawczo-Rozwojowe Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Warszawa.

- Mikielewicz R., 2007, *Defragmentacja miasta – „wydajność” przestrzeni miejskiej a jej percepcja*, „Czasopismo Techniczne”, z. 1-A, s. 133-137.
- Mikos von Rohrscheidt A., 2008, *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy*, GWSHM Milenium w Gnieźnie.
- Niezabitowska E.D., 2014, *Metody i techniki badawcze w architekturze*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- PPS (Project for Public Space), 2021, www.pps.org.
- Tuan Y.F., 2010, *Przestrzeń i miejsce*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- TUP, 2009, *Karta przestrzeni publicznej*, <http://www.tup.org.pl/download/KartaPrzestrzeniPublicznej.pdf> [dostęp: 30.09.2019].
- Urząd Miasta Poznania, 2010, *Strategia rozwoju miasta Poznania do roku 2030*, Wydawnictwo Miejskie, Poznań.

**METHOD FOR ASSESSMENT OF THE QUALITY OF PUBLIC SPACES
AS A TOOL FOR DIAGNOSING ADJUSTMENT OF URBAN TOURIST
ATTRACTIVE TO THE NEEDS OF USERS**

Summary

The article presents results of a study on adapting high tourist importance spaces to the needs of users on the example of Poznań. The study uses the author's own method of quality assessment, which was created after the analysis of shaping elements important for the necessary integration, accessibility, education, comfort, safety, image and functional attractiveness of the urban environment. Interest in active recreation within large Polish and world cities is a noticeable trend. The popularity of this form of tourism does not translate into a visible improvement in the adaptation of tourist facilities to the growing needs and requirements of users. In the author's opinion, urban public spaces are the main area of the visitors activity and for this reason they should be properly prepared. The pilot study checks the possibility of using the method to study spaces with a tourist function. The field survey results conducted by the expert evaluation questionnaire can be read at three levels: general, detailed for criteria evaluation and detailed for individual public spaces evaluation of. The method was not adapted to the tourist function spaces study, and the tested sample showed evaluation limitats due to the space with the communication function.

Keywords: public spaces, urban tourism, quality assessment, user needs